№ 74 Ausgabe B.

ГОМАН

Беларуская Віленская часопісь
выходзіць два разы у тыдзень: у аўторкі і пятніцы.

Цана з перасылкай і дастаукай да хаты:
на 1 год—10 м. 80 фэн., на ½ году—5 м. 40 ф., на 3 месяцы—2 м. 70 ф., на 1 мес.—90 фэн.

Адрэс рэдакцыі: Вільня, Віленская 33.
Адрэс адміністрацыі і экспэдыцыі: М. Стэфанская 23.

Цана абвестак:
на 4-ай старане за радок дробнымі літарамі—25 фэніг.; дробныя абвесткі—па 5 фэн за слова. Абвесткі аб сьмерці—60 фэн. за лінейку дробн. друкам

№ 74 (270). Год III. Вільня, **20** верасьня 1918 г. Цана **10** фэн. (**5** кап.)

19 верасьня.

Заходні тэатр.

Фронт Рупрэхта Баварскага і генэрал-ан-шэфа ф. Бэн'а: На паўночна-ўсход ад Бікс Шот мы ў бітве 9 верасьня ачысьцілі ад непрыяцеля адрэзкі акопаў і ўзялі 136 бэльгійцаў у палон. Ажыўленыя разьведкі між Іпр і Лябассэ. Мясцовыя наступленьні французаў адкінены. Між Мэвр і Гаврэнкур сільная артылерыйская бітва.

Англічане пачалі свае атакі між лесам Аврэнькур і Соммай. На поўнач ад Гузокур адкінены штурмы перад нашымі лініямі. Між Гузокур і Гаржыкур сільныя англіцкія штурмы, узмацаваныя панцырнымі аўтомобілямі адкінены. Эпегі і Ронсуа пасьля зьменных бітваў асталіся ў іх руках. Увечары непрыяцель паўтарыў свае штурмы на ўсім фронце. Яны ўсюды адбіты. Між Гаржыкур і Понтры аўстралійцы ўварваліся ў нашыя пазыцыі. Пасьля заўзятых бітваў непрыяцель задзержаны на лініі на заход ад Белікур—Бэленгліз. Між Оміньён і Сомм французы і англічане атакавалі вялікімі сіламі. Бітвы, што цягнуліся да вечара скончыліся поўнай няўдачай ворага. На фронце 35 кіл. мы ўзялі палонных 15 непрыяцельскіх дывізый.

Фронт нямецкага Насьледніка: Між Айет і Энь артылерыйская бітва вялікай сілы. Атакі наабапал дарогі Лёфо-Шавіньён; мы ўзялі палонных.

Фронт Гальвіца: Разьведкі і дробныя наступленьні нам далі палонных.

———

ПАРЫЖ (Гавас). 17.IX. У сэнаце Клемансо меў прамову, у каторай, між іншым, сказаў: „ужо паў веку, як мы што дзень прымушаны переносіць абразы і ўніжэньні. Не праходзіла ніводнага дня, каб ня чуліся проціў нас пастрашаньні вайной. У прамовах адкрыта зьверненых проці нас успаміналіся: броніраваны кулак, порах; каторы трэба дзяржаць у сухім месцы і наточаны меч. Нарэшце той, хто думаў прадстаўляў сябе панам сьвету, хоча міра. Пасьля 4-х гадоў страшэннай вайны прышоў намі, праўда, не неспадзеваны зварот у ваенным шчасьці і адступленьне нямецкіх арміяў. На старане саюзьнікаў ўсе спаўняюць сваю павіннасьць і споўняць яе да канца. Чаго мы хочам?—Заўсёды пабедна ваяваць, каб дапяць сваіх мэт. Між законным правам і праступкам ня можа быць паразуменьня. Нам кажуць: гэтую вайну немагчыма скончыць аружжам, яе трэба скончыць перагаворамі. Гэтак кажуць цяпер, але яшчэ нядаўна, перад зваротам ваеннага шчасьця, нямецкія начальнікі гаварылі зусім начай. Устань французскі народ, зьбяры свае стараньні, каб асвабадзіць і апошнія паднявольныя народы». (Радасныя пахвалы).

БЭРЛІН. 18.IX. Англіцкія атакі, што далей ідуць на Комбрэ ад Мэвр да Эпегі, аб'яьсняюцца тым, што мы ўсё яшчэ стаём у старых англіцкіх пазіцыях. Калі ім ня ўдасца да зімы выкінуць нас стуль і заняць іх, дык ім прыдзецца правесьці зіму ў спустошанай зямлі, у каторай павінны быць з вялікім трудам закладзены новыя лініі.

БЭРЛІН. 18.IX. Французскія ашчаднасьці пакладзеныя ў расейскіх цэнных паперах, з прычыны апошніх нямецка-расейскіх перагавораў, здаецца, аканчальна будуць утрачаны. Ад пачатку вайны французскі скарб сам плаціў сваім падданым працэнты па расейскім цэнным паперам. Водле статыстычных данных, Расея вінавата французскім падданым і французкаму скарбу каля 30 мільярдаў, франкаў, гэта складае каля 10 часьці ўсяго французкага нацыянальнага багацьця, або дзьве трацяны ($^2/_3$) ўсіх французскіх капіталаў, што ёсьць заграніцай. Трэцяя часьць расейскіх цэнных папер ёсьць у бедных людзей. Толькі хуткае супакоеньне Расеі можа ўратаваць хоць частку французскіх капіталаў, закладзеных у Расеі.

БЭРЛІН (В.Т.Б). 18.IX. З Кіева наказываюць, што сабраньне бышых членаў Гасударственай Думы і Гасударственае Рады пад прэзэствам графа Бобрынскага, займалася пытаньнем, што можна зрабіць проціў тэррора ў Расеі. Сабраньне пастанавіла зьвярнуцца з заявай протэсту да ўсіх народаў Эўропы.

Цэнтральны камітэт украінскіх коопэратываў зьвярнуўся да нямецкага пасла з протэстам проці ганебных спраў зробленых быццам савецкім урадам.

ПЕЦЯРБУРГ. 16.IX. „Правда" друкуе расказы работнікаў уцёкшых з занятых саюзьнікамі часьцей паўночнай Расеі. Па гэтым расказам уночы з 15 на 16 верасьня арыштавана вярхоўнае ўпраўленьне.

ПЕЦЯРБУРГ (В.Т.Б.). 17.IX. Расейскія афіцэры генэральнага штабу, каторыя адмаўляюцца займаць месцы ў большэвіцкім генэральным штабе, будуць, як наказавае „Северная комуна", выкасаваны з спіску афіцэраў генэральнага штабу.

ВЕНА (В.Т.Б.). 18.IX. **Урадова.** Італьянскі тэатр. Італьянцы далей вялі свае атакі ў ваколіцах Монтэ Пэртіка. Пяць разоў паўтораныя штурмы проціў хрыбта Тассон адбіты ў заўзятай бітве на штыхі. На ўсход ад Ас'яго цяжкія артылерыйскія бітвы.

АЛЬБАНІЯ. Мясцовая атака італьянцаў уздоўж марскога берагу адкінена.

——:——

Беларускія Вучыцельскія курсы у Сьвіслачы.

Ад 15 кастрычніка 1918 г. да 15 жніўня 1919 г. ў Беларускай Сэмінарыі ў Сьвіслачы будзе адбывацца новы элемэнтарны курс для беларускіх вучыцялёў і вучыцеляк.

Адпаведныя кандыдаты і кандыдаткі ад 18 да 30 гадоў могуць заяўляцца ў сваіх крэйсамтах; мясцовыя—проста ў кіраўніка курсамі інспэктара Бэндзехі, у Сьвіслачы. Там-жа яны даведаюцца аб варунках прыёму.

Вільня, 20 верасьня 1918.

Хмары навісьлі над нашай Бацькаўшчынай. Ствараецца такое палітычнае палажэньне, каторае можа быць для нас беларусаў, вельмі небаспэчным. З аднаго боку прагавіта працягавае свае рукі па нашую зямлю Польшча, з другога Расея. І тая і другая нашыя спрадвечныя непрыяцелі. На часьць Беларусі так сама галіцца і Украіна. Тыя-ж, каторых мы не патрабавалі баяцца і, наадварот, маглі ад іх спадзявацца падмогі, дзеля свае карысьці ахвяроўваюць часьці Беларусі яе непрыяцелям, каб самім штось ад іх мець.

Адарваная часьць ад цэлай Беларусі толькі злучаная з Літвой можа спадзявацца і навет быць пэўнай прыроднага свайго разьвіцьця і захаваньня свайго нацыанальнага і эканаміцкага багацьця. Калі-ж бы Беларусь падзялілі між Польшчай, Маскоўшчынай і Украінай, дык трэ было-б нялюдзкай барацьбы, каб абараніцца. Нас паняволілі-б, зганодалі-б нашую беларускую душу, паганьбілі-б нашыя добрыя звычаі, адабралі-б ад нас нашае нацыанальнае і эканаміцкае багацьце, адабралі-б, урэшце, нашую зямлю і зрабілі-б нас сваймі парабкамі і прыдаткам да сябе, з каторым заўсёды можна рабіць усё, што будзе карысным для цэнтру. Калі хто, апалячаны або абмаскалены, не баіцца нацыянальнага ўціску, каму падабаецца нацыанальнае найміцтва, каго ня страшыць быць гноем, на каторым узрасьце маскоўская ці польская краска, той няхай помніць, што гэтак разарваная Беларусь і эканаміцка занепадзе. Апрача невялічкай жмені здэнацыяналізаваных паноў, увесь народ цягнуў-бы гаротнае жыцьцё галечы. Ведама, і пры такім нешчасьлівым палажэньні беларусы не апусьцяць рук, але, пакуль можна, трэба бараніцца. Дык вось мы павінны напяць цяпер усе свае сілы, каб ня даць разарваць Беларусь і дабіцца яе незалежнасьці. Рада Беларускае Народнае Рэспублікі, выбраная Усебеларускім Конгрэсам абвесьціла незалежнасьць Беларусі і ўсе беларусы яе паддзяржалі. Цяпер-жа на спробу нас разарваць мы павінны адказаць галосным протэстам і адзначэньнем нашага жаданьня быць незалежнымі. Як-бы блага палітычныя варункі для нас не злажыліся, трэба ведаць адно, што мы даб'ёмся свайго, калі створым у сябе такую сілу, з каторай у сьвеце прымушаны будуць лічыцца. А мы паказалі, што такую сілу стварыць можам. Дык няхай усе беларускія арганізацыі, усе беларусы вядуць як можна энэргічнейшую працу за незалежнасьць свае Бацькаўшчыны. Палітычнае палажэньне можа яшчэ стаць лепшым для нас, але і пры благім палітычным палажэньні мы можам дабіцца свайго. Дыплёмацыя сама сабой, а творская праца сама сабой, і кожны беларус павінен зрабіць цяпер усё для цэласьці і незалежнасьці свае Бацькаўшчыны.

═══

Ратуйце уцекачоў!

Да найпільнейшай справы нашага часу належыць паварот беларускіх уцекачоў. Выгнатыя расейцамі перад наступаньнем немцаў больш мільёна беларусаў, ужо з гакам тры гады як гаротнічаюць на чужыне. Жыцьцё ўцекачоў наагул цяжкое, беларускіх-жа ўцекачоў з прычыны аж да апошняга часу неарганізованасьці і несьвядомасьці нашае інтэлігэнцыі яшчэ горшае. Але трохгадовыя мукі ўцекачоў завяршыліся сёлета Галгофай, як у Расеі настала бязладзьдзе і голад. І вось цяпер беларускія ўцекачы ў Маскоўшчыне змучаныя трохгадовай горкай доляй на чужыне і тугой па Бацькаўшчыне, пагалелыя, і навет часта разьбітыя фізычна немагчымымі варункамі жыцьця ў Расеі, рвуцца і часта ня могуць прарвацца дамоў. Дзесяткі тысяч беларусаў дабіваюцца выезду з Пецярбурга, Масквы, Самары, Кіева, Адэсы і іншых мест Расеі і Украіны. Масы беларусаў чакаюць пазваленьня або чароду на праезд на ст. Торошыно ля Пскова, у Оршы і іншых мясцох пераезду ў Беларусь; масы таксама чакаюць ля загарадак з дроту. Шмат трацяць апошні грош, здабыты крывавым потам, каб перайсьці граніцу рознымі нязвычайнымі спосабамі. Ін-

шыя ўзноў страціўшы ўсякую надзею вярнуцца ў Бацькаўшчыну ў безнадзейнасьці апусьцілі рукі і здаліся на волю долі.

Беларускія арганізацыі старой і новай окупацыі, беларускія арганізацыі ў Расеі і на Украіне павінны прылажыць усе свае сілы, каб зрабіць магчымым скарэйшы паварот назад уцекачоў і каб палягчыць ім пераезд. Усе іншыя справы робяцца менш важнымі перад такой вялікай справай, як ратаваньня жыцьця і здароўя больш мільёна нашых братоў. У Расеі трэба наладзіць вольны і арганізаваны ад'езд беларусаў дамоў. На пераезд уцекачоў павінна даць падмогу гасударства. Маскоўскае гасударства прымусіла ўцекачоў пакінуць свае сялібы, яно-ж павінна памагчы цяпер вярнуцца ім назад. Але дасьць ці ня дасьць падмогу рускае гасударства, справа ўцекачоў ні ў якім здарэньні ня можа быць задзержана. Аб гэтым павінны парупіцца беларускія арганізацыі. Арганізацыі павінны паладзіць пераезд, яны павінны і могуць знайсьці на гэта патрэбных людзей і грошы. Ад чужых мы можам і павінны дамагацца справядлівасьці, дамагацца, каб яны сплацілі нам свой доўг, але спадзявацца павінны на самых сябе. У найгоршым здарэньні нашае гора мы павінны вынесьці адны на сваіх плячох. Так сама беларускія арганізацыі ў Расеі і окупованай Беларусі павінны наладзіць як мае быць свае прадстаўніцтвы ў мясцох пераезду з Расеі ў акупованую Беларусь, а так сама ў мясцох вялікшай задзержкі ў дарозе, як у Менску і г. п.

Але гэтым работа ня скончана. Варочаюцца ўцекачы бяз нічога. Калі хто меў які грош у кішані, дык праеў яго ў дарозе. Дома так сама нічога не знаходзяць; яшчэ добра, калі стаіць будынак, а то, бывае, і гэтага няма. Дык і тут патрэбна арганізаваная падмога. Дзе ёсьць беларускія арганізацыі, там яны няхай памагаюць колькі хопіць сіл. Дзе няма, там павінны стварыцца дзеля падмогі ўцекачом, што варочаюцца дамоў. Кожны беларус павінен лічыць сьвятой сваёй павіннасьцяй належыць да гэткай арганізацыі і несьці падмогу чым дуж. Чым балей будзе людзей арганізавана працаваць, тым вялікшая будзе падмога, тым менш будуць цярпець нашыя браты. Але навет арганізацыі з малымі сіламі могуць шмат зрабіць. Патрэба толькі ахвотных і шчырых людзей. Але помачы адных арганізацый таксама мала. Трэба, каб усе жыхары, што асталіся на месцы, памагалі ўсім тым, што былі выгнаты і цяпер вярочаюцца назад. Хай кожная воласьць памагае сваім уцекачом, кожная вёска сваім; хай кожны гаспадар памагае свайму суседу, што цяпер вярнуўся з чужыны. Вера не павінна робіць ніякіх перашкод. Помніце, што вы дзеці аднае зямлі і аднаго народу. Калі хто ня хоча памагчы дзеля братэрства, як людзём аднаго народу, аднае крыві і зямлі; калі ня хоча памагчы дзеля людзкой міласьці, дык няхай спомніць, што не апошкі год ён жыве разам з сваймі нешчасьлівымі братамі, што за зробленую ласку сусед твой адгодзіць табе мо' ў недалёкім часе. «Кінь прад сабой, знойдзеш за сабой» — кажа беларуская прыказка. Памагаючы нашым уцекачом, мы можам напэўна сказаць, што гэтым памагаем і самым сабе, бо хто ведае, які наш непрыяцель, злосьнік зойме месца тых нашых уцекачоў, каторыя згінуць з прычыны таго, што мы не спагадалі і не памаглі ў іх цяжкім горы.

Я. Станкевіч.

Пільная справа.

Адным з самых важных варункаў культурнага разьвіцьця кожнага народу, — ёсьць родная мова ў царкве і школе.

Беларускі народ праз даўгія гады ня меў ні аднаго з гэтых варункаў... і толькі цяпер дачакаўся, нарэсьце, што паявіліся школы з выкладовай мовай беларускай.

А колькі яшчэ культурнай работы маем прад сабой, колькі яшчэ патрэбна гадоў, каб запраўды адраджэньне беларускага народу пайшло тэй дарогай, якая запраўды належыць 12 мільённаму народу.

Але трэба працаваць не пакладаючы рук, трэба класьці сыстэматычна, цэглінку за цэглінкай, аж пакуль стане вялікі будынак нашай Бацькаўшчыны.

Толькі, каб праца нашая была консэквэнтнай — сыстэматычнай, трэба выбраць справы самыя пільныя і іх праводзіць усімі сіламі.

Аднэй з такіх пільных спраў ёсьць справа беларускай мовы ў касьцёле. Указам цара Мікалая І было забаронена ўжываць беларускую мову ў касьцеле і царкве.

Праўда, пакуль жылі старыя ксяндзы і сьвяшчэннікі, трудна было выкінуць мову народу з касьцёлаў і доўга мы яе спатыкалі, праўда ня так часта, на одпустах, хоць самыя ксяндзы плацілі за гэта кары.

Асабліва адзначыўся ў гэтым кзёндз Жмудзкай дыэцэзыі Габшэвіч; старыя Ілукшчане і цяпер яго памятаюць.

Але прыйшло новае пакаленьне кзяндзоў, мова беларуская з касьцёлу выкідаецца ўсё балей ды балей, а замяняе яе незразумелая польская мова.

У 1904 году рух беларускі яўна выходзіць на сьвет, ужо спалі аковы забароны беларускага друку. Усё балей да балей разшыраецца сьвядомасьць нашага селяніна.

Але прабуджэньне нашай сьвядомасьці вызвала страх у абозе палякоў. Ужыты былі ўсе спробы, каб прыпыніць нацыянальную беларускую работу.

Найгарэй баяліся нашыя «прыяцелі», каб беларуская мова не ўвайшла ў касьцёл, бо гэта вырвала-бы магчымасьць полёнізаваць беларусаў.

Проціў гэтага ўжыты былі ўсе спробы, навет такія, што запраўды не ліцавалі з павагай духоўнага стану. Нр. адзін пробошч з Віленшчыны на просьбу сялян казаньня пабеларуску казаў: do kościoła mowy chamskiej ne wprowadzę, bo to zabronione przez papieżа», хаця, запраўды, гэта забарона датычыла расейскай мовы, і то гэта было вызвана не з ненавісьці да расейцаў, а дзеля таго, каб пры помачы гэтай мовы не абрушывалі мясцовых жыхараў.

Але, паміма «працы» нашых ворагаў беларуская мова прызнавалася канечна патрэбнай справядлівымі прадстаўнікамі касьцёла.

Магілеўскай Мітрапаліт дыэцэзыі Ропп, калі візытаваў Віленс. г. падабраў сабе ксяндзоў беларусаў і з імі аб'яжджаў парахвіі, пры гэтым казаньні гаварыліся пабеларуску.

Трэба было ведаць, які гвалт падняўся ў абозе нашых ворагаў, некаторых паноў «od morza do morza»; крычалі, што біскуп заводзіць у касьцеле маскоўшчыну, навет даходзілі да брудных інсынуацый. А ў гэты самы час увесь народ з найвялікшай радасьцю спатыкаў казаньні ў роднай мове.

А цэлая віна біскупа была толькі ў тым, што, як добры пастыр, ён быў перш пастырам, а толькі пазьней палякам, а такія пастыры на Беларусі дужа рэдка спатыкаюцца.

Паміма варожых адносін сьвядомасьць беларуская праходзіць навет у духоўныя сэмінарыі. Праўда, сьвядомасьць гэтая ўкрытая бо «wszechpolskie oko» глядзела зорка за тым, каб з сэмінарыі ня выходзілі ксяндзы беларусы. Але мала па малу прызнаньне сябе беларусам у Віленскай сэмінарыі перастала быць грэхам, толькі дыэцэзыйныя ўласьці страшэнна баяцца ўвадзіць да сэмінарыі беларускай мовы і гісторыі Беларусі.

На паданы летась Віленскаму Адміністратару кс. Міхалькевічу мэморыял, у каторым, між іншымі, была просьба ўвесьці ў сэмінарыі навучаньне беларускай мовы і гісторыі, кс. Адміністратар адказаў, што няма прафэсароў.

Нам здаецца, што каб запраўды дыэцэзыйны Урад захацеў увясьці беларускую мову ў сэмінарыю, то знайшліся-бы даўно прафэсары, бо тут-жа пад бокам ёсьць даволі вучоных ксяндзоў беларусаў, што ахвотна згадзіліся-б вучыць у сэмінарыі беларускай мовы і гісторыі Беларусі. Але загадчыкі нашай дыэцэзыі ніяк ня могуць стаць на грунце чыста каталіцкім, а ўсё неяк цягне іх да Польшчы.

Але нам здаецца, што ў гэтым школьным годзе Адміністратар дыэцэзыі захоча парупіцца аб увядзеньні беларускай мовы ў сэмінарыі, што нарэсьце збудзецца

ТРЫ КАЛЯДЫ.

(Беларуская казка.)

Жыў калісь адзін пан і дужа ён няўздоляў; быў багаты ды нездаровы. Ен паехаў на ўзьлячэньне ў чужую зямлю; зраілі яму што там дахтары лепшыя. Паехаў туды, пабыў там; потым, як яму палепшала, едзець ён назад у свой край і абхарчыўся да апошняга каўнера. — і сам згаладаў і коням нічагусенькі ня было есьці. Ен быў бязьверны; а як згаладаў, тады ўверыў, што ё Бог на сьвеце. Давай ён прасіць Бога, каб стварыў хатку цёплую, пярнаты мягкія, хлеб чысты і квас кіслы, то ўсю ноч-бы басьні баіў і казкі казаў, наеўшыся ды напіўшыся. І даў Бог яму хатку цёплую, і квас кіслы, і хлеб чысты, — і стол засланы і квас пастаўлены. Прыяжджаець ён да тае хаты, абнімаець яго цёмная ноч. Ен на возьніка кажа: схадзі палядзі: ці гэта шынок, ці гэта так дамок — а начаваць трэба прасіцца! Той возьнік зьлез, увайшоў у хатку, палядзіць — няма нікога; толькі стол стаіць засьціланы, і пастаўлены квас кіслы, і ляжыць хлеб чысты, і ляжаць пярнаты мягкія. Ен расказаў аб усім пану. Пан кажа: тут будзем начаваць! Пад'ехалі яны пад ваконца; возьнік выпрагае коні, а пан пайшоў скарэй у хату. Адпрог возьнік коні, прывязаў іх да буды, а тады і сам увайшоў у хату. Пан кажа: „крой хлеб, налівай квас, будзем есьці!“ Ен наліў квасу, накроіў хлеба, — павячэралі. Пасьцель добрая стаіць, засланая — пан лёг супачываць на пасьцелі, а возьнік лёг пад ваконцам: трэба коні пільнаваць, каб хто ня ўкраў. Пан-жа лёг і заснуў у пярнатах на пасьцелі, — і на басьні забыўся. І выжлачка маленькі ў яго быў, і таго накармілі, і таго з сабой палажыў у пасьцелі. А возьнік ня сьпіць. Тады, у самы ўляг, прыходзяць у хату тры паненкі, і адна з аднэй гутараць: „во, пан прасіў у Бога, каб хата цёплая, пярнаты мягкія, хлеб чысты ды квас кіслы, дык бы ўсю ноч б сьні баіў і казкі казаў; а цяпер во як ён на праўдзе стаіць: забыўся, як наеўся ды напіўся, — лёг і заснуў. Што мы зробім? Вось, што я яму зраблю: як будзе ён заўтра ехаць, скінуся я крыніцаю, сьветлаю вадзіцаю, такою, што вада будзе ўсё роўна як крыштал. Як будзе ён ехаць, ды захоча напіцца, дык як нап'ецца, дык і апражэцца. А выжлачка гэны бурчыць, ля пана лежачы. А яна кажа: „а хто гэта чуе, ды пану скажа, той па калені камянём стане!“ А другая паненка кажа: «не, я яму лепшую штуку зраблю: скінуся пасьцеляю — падушкі пуховыя, пярнаты шаўковыя. Як будзе ён ехаць, захочацца яму аддыхнуць у добрай пасьцелі; ён як ляжа, дык і ня ўстане“. А выжлачка ізноў забурчэў. Тады яна кажа: „а хто гэта чуе, і пану скажа, той па пояс камянём стане!“ Возьнік той ляжыць і ўсё гэта чуе. Тады трэцяя кажа: „не, я яму лепшую штуку ўладжу: я яблынкаю скінуся — залаты яблык, срыбны. Як будзе ехаць, захочацца яму яблыка канечна; як яблыкаў наесца, дык і апражэцца!“ А выжлачка ўзноў забурчэў. Яна тады кажа: „а хто гэта чуе, ды пану скажа, той зусім акамянее!“ Возьнік той ляжыць, толькі душа ў ім сядзіць: што тут будзе? А пан ня чуе, храпе.

Тады даў Бог дзень, пан устаў, кажа на возьніка: давай мне вады мыцца, пара нам выяжджаць ужо! Тады ён вады падаў; пан памыўся, адзеўся. Ну, кажа: налівай квас, крой хлеб, будзем есьці ўзноў: яшчэ ці трапіцца на дарозе, ці не! Ен квасу наліў хлеба накроіў і селі і паядалі. Хацеў пан хлеба з сабой узяць, хлеб той ня даўся, — толькі што паядаў два разы. Возьнік коні запрог, усьселі і паехалі.

Едзь яны, едзь — стаіць крыніца, сьветлая вадзіца, такая што проста як крыштал. І захацелася пану піць канечна. „Стой, кажа, я піць хачу!“ Толькі ён злазіць, а возьнік па конях, а ён яму па карку! Алітку паехалі. Едзь, едзь — стаіць пасьцеля такая, што ён такое ні разу ня відзеў. І зморыў яго сон, што канечна яму хочацца на ёй аддыхнуць. „Стой кажа: аддыхну тутацькі на пасьцелі!“ А возьнік па конях. А пан яму па карку: ён па конях, а пан карку; ён па конях, а пан па карку! І праехаў пасьцелю, ня даў яму аддыхнуць на ёй. Тады яны едзь, едзь, ажно стаіць яблына ля дарогі — залаты яблык і срыбны. Ен кажа: стой: трэба яблычкаў пасьцінчыка дзяцём нашчыпаць, мы колькі ня былі ў чужой зямлі, а такіх ня відзелі! А возьнік па конях, а пан яму па карку; ён па конях, а пан па карку — адтрапаў яго так, што ён толькі — што жыў. А ня даў яму яблычка адшчыкнуць.

Прыяжджаюць яны дамоў. Рад пан, што ачуняў, што яго Бог вярнуў з узьлячэньня. Дык справіў ён баль. Пілі яны, гулялі, паны, каралькі і ўрадзілі, за тое, што возьнік ня даў скарыстаць ні з крыніцы, ні з пасьцелі ні з яблыкаў, вывесьці яго і расстраляць! Возьнік ім кажа: „панове — каралёве, будзьце ласкавы, як Бог на небе: я збаю басьню, скажу казку, тады ўжо, што хочаце, робце са мной! „ — Добра, кажуць, паслухаем басьні твае! — Дайце мне, кажа, выведзеце самага лепшага каня з стайні: я на каня сяду і буду басьні баіць!“ Зараз каня з стайні яму вывелі. Ен сеў на каня, а яны навакол ланцуг абнялі, вароты пазачынялі, каб ня ўцёк, і сталі оступіцай басьні яго слухаць. Ен і пачаў: слухайце кажа, панове — каралёве! Як мы ехалі з дарогі дамоў, абхарчыліся — ні самім, ні коням, з голаду паміралі. Тады прасіў пан Бога, каб стварыў Бог хатку цёплую, пярнаты мягкія, квас кіслы і хлеб чысты — націўся-б, наеўся-б і ўсю ноч тады басьні-б баіў і казкі казаў. І стварыў Бог нам хатку цёплую, пярнаты мягкія, квас кіслы і хлеб чысты, мы напіліся, наеліся, —

жаданьне многіх беларусаў, што запраўды прывязаны да Касьцёла, але ніяк ня могуць убачыць у Яго прадстаўнікоў для сябе справядлівасьці.

Другой справай ня менш важнай ёсьць справа біскупа - беларуса.

У Віленскай дыэцэзыі, которая складаецца з Віленскай і Гродненскай губ ёсьць беларусаў-каталікоў больш 800 тысяч, і ў гэтага народу за яго вернасьць каталіцтву павет не ўважалі патрэбным пытацца, ў якой мове ён хоча маліцца і слухаць казаньні, а навет яго змаганьне з праваслаўем, яго прывязаннасьць да абрадаў уніяцкіх прадстаўляліся заграніцай як змаганьне за .. Польшчу.

Але гэтаму трэба палажыць мяжу. Не за Польшчу цярпеў беларус, калі Мікалаеўскія каты змушалі яго кінуць Унію і пайсьці на услугі царaславія, не за Польшчу ён цярпеў, калі пад нагайкамі Хаванскага змушалі яго падпісаваць адрачэньне ад каталіцтва. Гэта толькі «za adłym patryotam» польскім прыходзіла ў галаву такая думка.

Беларус цярпеў за веру і за абрады дзядоў сваіх; такім ён застанецца на заўсёды, толькі ён вымагае справядлівасьці, каб пакінулі яго няпрошаныя апякуны, каб іх замянілі свае людзі.

У Віленскай дыэцэзыі паводлуг штату павінны быць біскуп дыэцэзыйны і 3 яго вікарных. Аб польскім біскупе або вікарных, ведама ня можа быць ніякай гутаркі дзеля таго, што палякоў у Віленскай дыэцэзіі ёсьць толькі невялічкі процэнт, палякі ў нас гэта толькі некаторыя з апалячаных паноў, ды часамі жменька так сама апалячаных мяшчан; беларусы-ж для сябе найменш павінны дамагацца, каб прынамся адзін з вікарных быў беларус, з тым што да яго юрыздыкцыі адыйшлі-бы справы парафій беларускіх. Гэтак мы беларусы выйшлі-бы з-пад апекі чужынцаў і ніхто-бы не аднімаў нашых заслуг ад нас, ніхто чужы не капаўся-бы ў нашым сумленьні і не рабіў-бы з гэтага рэкляму для Вялікай Польшчы.

У практыцы Касьцёла ёсьць падобныя выпадкі.

У Чыкагскай дыэцэзыі, калі палякі цярпелі ўціск з боку біскупаў ірляндцаў. Апостальскі Пасад назначыў кс. Родэ біскупам вікарным у Чыкаго і біскупам з юрыздыкцыяй для ўсіх польскіх парафій дыэцэзый Амэрыкі.

Чаму-ж ня могуць дабіцца гэтага беларусы на сваёй зямлі?

Іван Доубня.

У Вільні і ваколіцах.

× **Беларускі тэатр.** У нядзелю 22 верасьня ў Беларускім Клюбе, Сьв. Юрскі проспэкт № 22, гуляюць камэдыю «Як яны жаніліся».

× **Тэмпэратура.** Найвышэйшая і найніжэйшая тэмпэратура за апошн я дні была (па Цэльсію):

	найвыш	найніж
16—17	+ 13,0°	+ 4,9°
17—18	+ 24,0°	+ 10,9°
18—19	+ 24,2°	+ 12,0°

З усяго Краю.

Эвакуацыя Беларусі на ўсход ад Бярэзіны.

„Новый Вѣстнік“ піша: „Эвакуацыя краю на ўсход ад Бярэзіны (прыток Дняпра) згодна з пунктамі дапаўняючай ўмовы да Берасьцейскага міра адбудзецца за гэткі час:

1. Окупованыя часьці Сенненскага павету, апрача воласьцяў Аўчугскай і Бабро̆ўскай, а так сама вялікшая часьць Лепельскага за час ад 20 да 22 верасьня 1918 г.

2. Рэшта Сенненскага павету, окупованую часьць Оршанскага павету, Магілёўскі павет за час ад 25 да 31 кастрычніка 1918 г.

3. Часьць Стара-Быхаўскага павету, што на ўсход ад ракі Друт, за час ад 10 да 15 лістапада 1918 году.

4 Часьці Рагачоўскага павету, што на ўсход крыжавых дарог Магілёў-Жлобін і Жлобін Гомель за час ад 10 да 15 сьнежня 1918 г.

5. Рэшту Стара-Быхаўскага і Рагачоўскага паветаў, а таксама часьці на ўсход ад Бярэзіны Бабруйскага і Ігуменскага паветаў за час ад 25 да 31 студня 1919 г.

6. Часьць Барысаўскага павету, каторая на ўсход ад Бярэзіны, за час ад 24 да 28 лютага 1919 г.

Падробнае абвяшчэньне пастаноў умовы, маючых значэньне для жыхараў, будзе“.

Усходнія граніцы Балтыкі.

Згодна з пунктам 2 дапаўняючай умовы між Нямеччынай і Расеяй усходняя граніца Балтыкі (Балтыцкіх зямель) ідзе па рацэ Нарове, цераз Чудзкае і Пскоўскае возера, цераз Любаньскае возера да Лівэнгофа на Дзьвіне. Часьці Пскоўскай і Вітэбскай губэрні гэткім парадкам прылучаюцца да Ліфляндыі, але наагул Інфлянты астаюцца на ўсход ад граніцы.

КОЎНА. «Tägl. Rund.» піша: «Коўна—гэта прыродная сталіца Літвы, дзякуючы свайму цэнтральнаму палажэньню на запраўднай літоўскай этнографічнай зямлі».

З Менскага жыцьця.

Беларускія Вучыцельскія курсы. У тым нумэры мы пісалі аб беларускіх вучыцельскіх курсах у Менску. Цяпер нам наказаваюць, што на гэных курсах вучыцца 120 чал. Запісавацца яшчэ можна.

Аб беларускай друкарні. Друкарня, што належыла да Беларускага Народнага Сэкрэтарыату, цяпер перададзена пад загад беларускага культурна-асьветнага таварыства „Бацькаўшчына“.

Выстаўка гаспадарскіх прылад. Як наказывае „Н. В.“, штаб 10-й арміі маніцца ў блізкім часе ўладзіць у Менску выстаўку гаспадарскіх прылад. На выстаўцы будуць паказаны сельска-гаспадарскія машыны, як жніваркі, малатарні сячкарні і г. д., а так сама рэчы сельска-гаспадарскага промыслу, як кросны, жорны, бочкі на масла і г. п. а так жа хатнія вырабы: каробкі, кошыкі, тканіны, ганчарныя вырабы і інш. На выстаўцы будуць паказаны, як рэчы, каторыя ўжываюцца цяпер, так і старасьвецкія вырабы, каб паказаць, як кожная рэч разьвівалася.

ДЗЬВІНСК. Установлены гэткія падаткі на зямлю: пры даходзе ў год 850 руб. 0,7%, пры 2000 руб. — 1%, пры 5000 руб. — 2%, пры 10.000 руб. — 3%, 15.000 руб. — 4%, 20.000 руб. — 5%.

ДЗЬВІНСК. У вялікім доме, дзе жыло шмат сямей, разбойнікі пры нападзе забілі Шлёму Гарпэн і Бэлю Індэльсон і цяжка ранілі 4 другіх асоб. Камандантура абяцае награду ў 500 м., хто выкрые разбойнікаў.

ГРОДНЯ. Абрама С. злавілі, як ён краў каменнае вугальле, каторае стаяла на запасных рэйках дарогі. На судзе ён апраўдаваўся тым, што хацеў сабе зробіць маленькі запас на зіму.

ГРОДНЯ. На Лагерным завулку прапала ў аднэй кабеты посьцілка, павешаная для сушэньня на плоце. Адну кабету, на каторую было падазрэньне, трэсьлі. Трасучы не знайшлі, але назаўтрае посьцілка ўзноў была на плоце.

ГРОДНЯ. На панадворку Мураўёўская № 52 за плотам знойдзены 11 верасьня труп кабеты каля 40 гадоў. На трупе знакоў гвалту ня знойдзена. Хто была памёршая і якія былі акалічнасьці сьмерці пакуль што не вядома.

ГРОДНЯ. Падчас падарожы з Менску ў Гродню ў аднэй тутэйшай жонкі ўкрадзены залаты гадзіннік і залаты брансолет. Ювэліры, да каторых зьвернуцца з падобнымі рэчамі, павінны наказаць аб гэтым паліцыі.

ГРОДНЯ. Работнік П. на мармаляднай фабрыцы патайно, выходзячы з фабрыкі, вынасіў цукар і прадаваў яго потым у краму. Гаспадыня аднае такое крамы прабавала падкупіць ваеннага паліцыянта, каторы злавіў П. у крадзежы. Суд засудзіў яе за спробу даць хабар на 20 дзён у турму.

ДЗЯТЛАВА. У вёсцы Завічы з стайні ўкрадзена двое коней. Паромшчык ля Нясілаўкі відзеў нараніцы сяляніна Константына Кавальскага з Дзятлава і Балеслава Кучынскага з Беліц з трыма коньмі, з каторых два былі ук-

---

дык пан і лёг, і заснуў паядаўшы. А я ня сплю, коні пільную. У саму поўнач прыходзяць тры паненкі ў хату і кажуць: во як пан на праўдзе стаіць: напіўся, наеўся і на басьні забыўся! Тада адна кажа: я яго пакараю! Як будзе ён назаўтрага ехаць, захочацца яму піць. Дык я скінуся крыніцаю; як нап'ецца, дык і апражэцца. А хто чуе, ды пану скажа, той па калена акамянее!..“ Дык конь той па калена і акамянеў... „А другая кажа: я лепшую штуку зроблю! Як будзе ён назаўтрага ехаць, я скінуся пасьцеляю. Яму захочацца аддыхнуць; дык ён як ляжа, дык і ня ўстане! А хто гэта чуе, ды пану скажа, той па пояс акамянее!..“ Дык конь па бруха і акамянеў... „А трэцяя кажа: э, я яму ляпей уладжу: як будзе ён ехаць, я скінуся яблынкаю — залаты яблык і срыбны яблык. Як ён яблыкаў нашчыпае, ды наесца, дык і апражэцца. А хто гэта чуе, ды пану скажа, той увесь камянём стане!“ Дык конь той і акамянеў. А ён з каня саскочыў.

Тады ўзноў сталі радзіцца. Судзілі-судзілі і прысудзілі пану сьмерць. А возьнік астаўся на панскім месцы, у яго двара.

Мова прыроды.

Жыў дзед з бабай, і быў у іх адзін сын. Ен вырас і нічога не хацеў робіць. Толькі ўсё хадзіў па лесе ды біў гадзін. Пабіў ўсіх чыста гадзін, няма каго ўжо біць. Раз пайшоў ён у лес і знайшоў вялікую вужаку і хацеў яе біць. А вужака кажа: ня бі мяне, ты мяне не заб'еш! А паслухай ты мяне: ідзі пад куст, пад гэты, там ёсьць яшчэ тры гадзіны, дык ты ідзі паслухай, што яны гаманяць. Тады мне скажаш. Ен пайшоў і чуе, гаманяць яны: „трэба нам укусіць яго, бо ён і нас паб'е“! А адна кажа: «толькі трэба ўкусіць яго вышэй сэрца, а то яго вылячаць!» Ен пайшоў і кажа вужацы: радзяцца ўкусіць мяне! — Ну, ідзі і яшчэ паслухай! Ен пайшоў, і чуе кажуць: яго можна ўкусіць на полі, як прыедзе браць жыта!» Адна кажа: я залезу ў капу, і як прыедзе ён і стане браць капу, дык я яго і ўкушу за руку, вышэй сэрца!» Е пайшоў і расказаў вужацы ўсё, што чуў. Вужака сказала: я табе нараю, што зробіць! Ты не пажалей капы жыта, яшчэ прывязі вазы два саломы і запаліў салому навакол капы, а сам стой з кіем і што будзе ляцець з цяпла, дык ты кіем бі і кідай у цяпло назад. Яна будзе скідацца ўсім усякім, а як скінецца дзеўкай, тады бяры яе за руку і вядзі дамоў. Вось ён пайшоў, набраў тры вазы саломы, абцягнуў навакол капу і запаліў тую салому. А сам узяў кій, і што з агню ляціць, дык ён кіем, дый назад у вагонь кідае. Вось яна кідалася, кідалася і зробілася дзеўкай і кажа: я твая, а ты мой! Ен узяў яе за руку і павёў дамоў. Прывёўшы дамоў і кажа бацьку: наймема яе! А бацька, нічога няведаўшы, кажа: ну наймема! няхай служа! Дый наняў. Адгэнуль сталі яны шчасьлівы, і стала ў іх ўсяго многа, разбагацелі. Тады бацька кажа: «ну, мой сыне, жаніся ты з гэтай дзеўкай!» Ен кажа: можна! Папыталіся ў дзеўкі і паехалі да вянца. Яна на вянцы, пры папу і кажа свайму мужу: «калі ты, кажа, ўсярдзішся на мяне, — усё кажы, і бі колькі хочаш, толькі не кажы на мяне гадаўка. Бо я памру!.. Пажаніўшыся, сталі яны жыць яшчэ ляпей. Пражылі з год ці мо' з два, і пайшоў ён на ўсё лета ў заробкі. Яна бяз яго сабрала дабро з поля, насыпала ўсе клеці, і так, што ня было дзе дзяваць дабра. А адну рэзку яна не пасьпела зжаць; дык яна ўзяла павыбірала зярняты і засыпала поўну хату. А салому загадала пататаць жывёлай. Пагналі жывёлу і пататалі салому. Аж якраз мужык ідзе. Бача — ня жата яго рэзка, і жывёла топча. усярдзіўся на жонку і кажа: «вось гадаўка! Не магла зжаць, а пусьціла жывёлу! Паджджы-ж, я табе дам, як прыду дамоў!» Прыходзіць дамоў, аж яна стала гадзінай, і ляжыць на куце. Ен стаў плакаць, бачучы, што бяз віны злаіў. «Ну плач, ня плач, а я ўжо памру. Вазьмі мяне на лапату і нясі ў балота!» Занёс ён яе туды, яна яму і кажа: «ну, кажа, ты будзеш шчасьлівы; толькі як жэнішся, дык не кажы праўды сваёй жонцы; а калі скажаш, то памрэш. А цяпер вазьмі чараціну, я табе дзьмухну!» Ен ўзяў чараціну, адзін канец сабе ў рот, а другі ёй. Яна як дзьмухнула, дык ён стаў ўсё ведаць, што й лес гаманіць, што агонь гаманіць, што й вада гаманіць, што скаціна, што дабро гаманіць, — усё! Вось ён прыйшоў дамоў пажаніўся з другой жонкай і паехаў да цьсьця ў госьці. Едуць, а коні гаманяць: добра нашаму гаспадару жыць, а яшчэ павесялее! Ен засьмяяўся. А жонка кажа: чаго ты сьмяешся? А ён кажа: мала чаго я сьмяюся! Далей едуць яны цераз лес, а лес і кажа: весяла жыць гэтаму чалавеку, а яшчэ павесялее! Ен ня ўцерпіў і зарагатаў. Жонка ўсярдзілася і пажалілася бацьку й матцы, што мужык мой усё сьмяецца, а мне ня кажа, чаго ён сьмяецца Ен ад дарогі конi, прыходзіць у хату, а яны ў трох плачуць. «Чаго вы, кажа, плачаце?»—Але, чаго? Што гэта за жыцьцё, што ты праўды ёй ня кажаш. — «Дык мне-ж нельга: я, калі скажу то памру!» — Ну, хоць умірай, а праўду кажы! Думаў ён, думаў, і кажа: ну, калі так — сьцялеце мнэ пасьцель; я лягу, скажу, вам праўду, і памру». Яны паслалі пасьцель; ён лёг, а яны ўзялі сьвечку і дзяржаць. Толькі ён хацеў казаць, а певень пад печай і запяяў: «дурань які гэты чалавек! Я сем жонак маю і то сунімаю; а ён адну мае і тую ня суніме! Пайшоў-бы ў клець, ды ўзяў-бы бізун, ды зьняў бы скуру з плеч!» Ен усхапіўся з пасьцелі і кажа: і праўда, дурань я! Пайшоў у клець, узяў бізун, ды як адлупіў жонку бізуном!.. Годзе з таго часу даходзіць праўды. І цяпер жывуць добра.

радзеныя. Кавальскі засуджаны на адзін год, а Кучынскі на 6 мес. турмы.

ЗАСЕЧЫ. (ля Дзятлава) У сяляніна Хамы Пышкі украдзены конь на 1600 м. Украў работнік з шклянай фабрыкі, Язэп Пейранёвіч. Ен засуджаны на адзін год турмы.

САКОЛКА. У начы на 10 верасьня тут зроблена крадзеж з узломам. Украдзена 350 аршын сукна, цаной да 50 тысяч марак.

ЛІБАВА. Шавец Ямпольскі ашукаваў шмат людзей, прадаючы ім быццам газу (карасіну). Запраўды-ж у бутэльках была вада, пакрытая тонкім слоем газы. За гэтае і падобныя ашуканствы Ямпольскі засуджаны на 4½ гады ў турму.

ЯУНСЭН. (пад Фрыдрыхштатам) Двое разбойнікаў з замазанымі сажай тварамі ўварваліся да гаспадара Элькснэ. Ранілі яго цяжка выстралам у жывот, зьбілі прыкладамі яго жонку і адабралі ў яе 70 марак і ўцяклі. Элькснэ памёр па дарозе ў бальніцу.

САЛЕС. Цыган Турыс Маргінкевіч за рабунак з аружжам і страляньне ў патрулёў засуджаны на расстрэл.

КОУНА. У аднаго гандляра на вуліцы Імпэратара Вільгэльма была крадзеж з узломам. Украдзена ботаў на 1.500 марак.

ЯНІШКІ. Літоўскай культурнай прапагандзе тут шчасьціць. Каб памагчы бедным людзём тут арганізаваны коопэратыў, каторы мае штодзенны зваротак на 250 марак.

ХІЕБІШКІ (пад Прэнамі). Ковенскі жыхар Язэп Бэнет, каторы прабаваў кантрабандай перанесьсі некаторыя тавары ў Коўну за стрэлены ў лесе жандаром, пасьля таго, як на трэці прыказ astанавіцца, не астанавіўся.

Украіна.

КІЕУ. Гавань Херсона ў зьвязку з зьнішчэньнем парогаў на Дняпры пашырана і абвешчана вольным портам.

КІЕУ. Кабанскі ўрад пастанавіў паслаць асобнае пасольства да генэрала Алексеева для перагавораў.

Між Донскім і Кубанскім урадам вядуцца перагаворы аб гандлёвай умове і аб агульным карыстаньні гаванямі.

У Донскай обласьці пачалася рэгістрацыя збожжа, рагатай жывёлы і бавоўны. Вывозіць гэтыя прадукты да канца вайны забаронена.

Князь Трубецкой і генэрал Ляхов — кандыдаты на пасад Кубанскага атамана.

„Робітніча газета“ друкуе протэст «Украінскага эканаміцкага т-ва» проціў спроб пашыраць расейскую мову ў Украіне на шкоду украінскае мовы. Газэта вінаваціць у гэтым буржуяў.

З Польшчы.

ВАРШАВА (В.Т.В.). Польскі дэпартамэнт міжнародных спраў публікуе даўгую заяву, у каторай прызнае, што ў Варшаве і Лодзі запраўды былі шыраны пагромныя проклямацыі проціў жыдоў, але кажа, што польскі ўрад ня мае ніякіх антысэміцкіх тэндэнцый.

ВАРШАВА (В.Т.Б.). 17.IX. Спадзяюцца, што у найбліжэйшых днёх пытаньне аб новым міністэрстве будзе выясьнена. Кухаржэўскі пачаў ужо афіцыяльныя гутаркі з клюбамі.

ВЕСТКІ З РАСЕІ.

МАСКВА. Савецкія войскі занялі ўвесь бераг Касьпійскага мора ад Петровска да Тэмэрханшуры і Владыкаўкаскую жалезную дарогу. Вялікшая часьць горскіх племяньняў стаіць на старане ўраду рад.

„Известія“ друкуюць проклямацыю Троцкага, каторая абяцае амністыю ўсім чэха-славаком што самахоць здадуцца, і пазваленьне жыць у Расеі, як раўнапраўным грамадзянам.

Некалькі тысяч англічан прыбыло яшчэ ў Баку. Яны прагналі урад радаў і арганізавалі ўрад з соцыял-рэвалюцыянераў.

ЛОНДОН. Пасол рускага ўраду рад, Літвінов выпушчаны з турмы і жыве ўзноў, праўда пад наглядам паліцыі, ў сваёй прыватнай кватэры.

БЭРЛІН. Сюды прыехала 17 францускіх і італьянскіх афіцэраў з Расеі. Яны едуць у Заходнюю Эўропу.

ТЭЛЕГРАМЫ.

Нямецкія апавяшчэньні.

17.IX Заходні тэатр

Фронт Рупрэхта Баварскага: У Фляндрыі разьведкі. На паўдня ад Іпр адкінены наступленьні непрыяцеля. Ля каналу Лябассэ мы ўзялі палонных. У ваколіцах Аврэнькур крэпкая артылерыйская бітва.

Фронт нямецкага Насьледніка: Між Айет і Энь заўзятыя атакі непрыяцеляў. Непрыяцель заняў усходні край вышыні пры Воксэйён, але контратакай мы адабралі яго назад. Па палудні пасьля самага сільнага агню непрыяцель паўтарыў свае штурмы, каторыя былі адбіты. Далей на паўдня адбіты другія штурмы непрыяцеля, узмацаваныя панцырнымі аўтомобілямі. У Шампані адбіта на паўдня ад Рыпон начное наступленьне непрыяцеля.

Фронт ф. Гальвіца: Пры Кот Лёрэнь, пры Сэн і Лер і на заход ад Жонвіль мы зрабілі ўдачныя прадпрыемствы.

Учора мы зьбілі 44 непрыяцельскіх самалёты.

18.IX. Заходні тэатр.

Фронт Рупрэхта Баварскага: Пры Іпр і наабапал каналу Лябассэ адкінены паўторныя атакі непрыяцеля.

Фронт генэрал-ан-шэфа ф. Бэн'а: Наступленьні на поўнач ад лесу Гольнон і на Эсін'і Лё Гран адкінены.

Фронт нямецкага Насьледніка: Між Айет і Энь французы вялі далей свае атакі. Прад палуднем яны атакавалі між Восэйён і Альман, па палудні пасьля самага сільнага артылерыйскага агню вялікімі сіламі на ўсім фронце. Непрыяцель, каторы сьперша ўварваўся ля Пінон і на паўдня дарогі Ляфо—Шавіньён, контратакай быў узноў выкінены. На рэшце фронту непрыяцель быў адкінены перад нашымі лініямі.

Македонскі тэатр.

На ўсход ад Чэрна балгары стаяць пачынаючы з 15 верасьня ў бітве з французамі, сэрбамі і грэкамі. Нашыя батальёны паддзержываюць балгар.

КАЛЯ ВАЙНЫ.

ЛОНДОН (Рэўтэр). 16.IX. Бальфур у адказ на прадлажэньне міра Аўстрыяй меў мову, у каторай, паміж іншым, сказаў: «Пры цяперашніх варунках я ня бачу, якую карысьць маглі-б даць перагаворы аб міры. Аб дробных справах можна было-б весьці перагаворы, але аб прынцыпіяльных пытаньнях угода немагчыма. Немцы ўсё яшчэ ня кажуць аб іх павіннасьці заплаціць Бэльгіі за зробленыя ёй шкоды. Нямеччына дамагаецца звароту ёй яе колёній. Гэта пытаньне, дзе Нямеччына стаіць на адным баку, а Англія на другім. Другое пытаньне—гэта аб Эльзас-Лётарынгіі. Калі Нямеччына ня хоча зьмяніць свае граніцы і жадае сабе Эльзас-Лётарынгіі, дык якім перагаворам можа пашчасьціць. Таксама немагчымы нямецкія прэтэнзіі на ўсходзе Эўропы. Немцы робяць пропозыцыю весьці перагаворы, спадзяючыся разлучыць сваіх непрыяцеляў. Але гэтая спроба ня ўдасца.

Дык ня можна верыць, каб аўстрыяцкая пропозыцыя магла мець карысныя рэзультаты. Яна можа толькі адцягнуць усімі жаданы мір».

ВАШЫНГТОН (Рэўтэр). 16.IX. Штатс сэкрэтар міжнародных спраў публікуе заяву, у каторай між іншым кажацца: „Я ўпаўнамочаны ад імі прэзыдэнта заявіць, што ўрад Злучаных Штатаў ня можа згадзіцца склікаць конфэрынцыю для абмену паглядамі ваюючых краёў, пакуль праціўная старана ня пryме опублікаваныя намі ў свой час варункі.

ПАРЫЖ (Гавас). Грамадзянства ня верыць, каб аўстрыяцкая пропозыцыя мела якія небудзь рэзультаты. Ваенныя мэты Францыі і яе саюзьнікаў вядомы: незачэпнасьць бацькаўшчыны, аднавага міра, асвабаджэньне паняволеных народаў, і заплата за зробленыя шкоды. Францыя і яе саюзьнікі ня сумляваюцца, што іх пабедныя арміі дойдуць гэткага міра. На тое, каб прымусіць нашых непрыяцеляў да такога міра ня трэба міжнароднай конфэрэнцыі.

Францускія газэты ў рэзкіх словах аднадушна адхінаюць аўстрыяцкую пропозыцыю.

БЭРЛІН. 17.IX. Усе францускія газэты аднагалосна адкідаюць аўстрыяцкае прадлажэньне, каторае аб'ясьняецца быццам цяжкім палажэньнем цэнтральных дзяржаў.

У англіцкіх газэтах «Daily News» і «Manch‹e›ster Gardian» сымпатычна адносяцца да аўстрыяцкага прадлажэньня. Рэшта англіцкіх газэт востра адкідае яго.

Італьянскія газэты адносяцца да прадлажэньня з насьмешкай і іроніяй.

ЛЮГАНО. Адкідаючы аўстрыяцкае прадлажэньне тон італьянскіх газэт, стаў яшчэ больш рэзкім. У ўрадовых сфэрах паказываюць, што Ватыкан не адкажа на аўстрыяцкае прадлажэньне.

ВАШЫНГТОН (Рэўтэр). Амэрыканскія газэты становка адхінаюць аўстрыяцкае прадлажэньне. Адмову Вільсона вітаюць усе газэты. Газэты пішуць, што цэнтральныя дзяржавы павінны ведаць, што толькі безумоўная капітуляцыя можа вызваць і перагаворы.

БЭРЛІН. Аўстрыяцкае прадлажэньне было зроблена самадзельна без учасьця Нямеччыны, каторая даведалася тэкст ноты адначасна з нэўтральнымі варожамі краямі.

БЭРН (В.Т.Б.). Апошняя атака нямецкіх лётальнікаў на Парыж зрабіла вялікую шкоду. Шмат дамоў згарэла. Новыя нямецкія бомбы маюць вялізную сілу.

ВЕНА (В.Т.Б). 17.IX. **Італьянскі тэатр.** Між Брэнтай і Монтэ Салёролё італьянцы пачалі пасьля вельмі сільнага артылерыйскага агню, атакі. Вораг усюды адкінены.

БЭРЛІН. (В.Т.Б.). 17.XI. Нашыя падводныя лодкі ў Сяродземным моры затапілі 9.000 тонн. Навакол Англіі ў блокаднай зоне мы затапілі 7.000 тонн.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). На паўночным ваенным тэатры нашыя падводныя лодкі затапілі 8.000 тонн.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). 18 IX. Нававакол Англіі нашыя падводныя лодкі ізноў затапілі 29.000 тонн.

Друкавана у друкарні М. Кухты. Выдавецтва «Гоман» Рэдактар Язэп Салавей.